

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 49 Volume: 10 Issue: 49

Nisan 2017 April 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

12. SINIF MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ CIPP “BAĞLAM, GİRDİ, SÜREÇ, ÜRÜN” MODELİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ*

THE EVALUATION OF 12 ND CLASS MUSIC TEACHING PROGRAMME ACCORDING TO CIPP MODELLING “CONTEXT, INPUT, PROCESS AND PRODUCT”

Derya YAMAN AKKUZU**

Ülkü Sevim ŞEN***

Öz

Bu araştırmanın amacı, 12. sınıf Müzik Dersi Öğretim Programının CIPP “Bağlam, Girdi, Süreç, Ürün” modeline göre değerlendirilmesidir. Araştırma, 12. sınıf müzik dersi öğretim programındaki kazanımların işlevselliğinin belirlenerek, sorunların saptanması ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi yönünden önem taşımaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Erzurum’un Yakutiye, Palandöken ve Aziziye merkez ilçelerinde bulunan MEB’e bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 13’ü kadın 9’u erkek olmak üzere toplam 22 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma nitel bir çalışma olup, betimsel türde tarama modelindedir. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden görüşmeye yer verilmiştir. Verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur. Verilerin elde edilmesinde, araştırmacı tarafından hazırlanan “Müzik Öğretmeni Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; programdaki kazanımların yetersiz olduğu, öğrenci seviyesine göre ağır olduğu, ders saatinin az olduğu, programdaki materyallerin kısmen uygulanabilir olduğu sonuçlarına varılmıştır. Öğretmenlerin çoğunun müzik sınıfı ve donanım konusunda sıkıntı yaşadığı, öğrenci ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı olmadan dersin verimli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim Müzik Dersi Öğretim Programı, Bağlam, Girdi, Süreç, Ürün.

Abstract

The aim of this study is to evaluate 12 nd class music teaching programme according to CIPP modelling “Context, Input, Process and Product”. The study has importance as regards bringing of solving recommendations and determination of the problems, and detection of functioning of the acquisitions in 12 nd class music teaching programmes. The study group consist of total 22 music teachers, 13 of whom are female, and 9 of whom are male, and having duties in the schools of Palandöken, Yakutiye and Aziziye focus of Erzurum in 2015-2016 teaching year. The study is a quantitative study, and in a scanning model of descriptive type. In the study, the interviews are taken the places, of quantitative research techniques. In the analysis of the data, the method of descriptonal analysis is used. In the collection of the data, “Music Teacher Interview Form” prepared by music teacher is used. In the conclusion of the study, it was found out that the acquisitions in the programme are not sufficient, and they are very heavy according to the student level, and the lesson hours are very low, and materials in the programme become partially applicable. It was also abserved that most of the teachers experienced difficulties about the music classroom and equipment, and the lessons are not productive without student lesson book or teacher quide books.

Keywords: Secondary Education Music Lesson Teaching Programme, Context, Input, Process and Product.

1. Giriş

Öğretim, öğrenci gelişimini amaçlayan ve öğrenmenin başlatılması, sürdürülmesi ve gerçekleştirilebilmesi için düzenlenen planlı etkinliklerden oluşan bir süreç olarak ele alınabilir (Açıkgöz, 1996: 88). Diğer bir tanıma göre ise; okul gibi eğitim kurumlarında yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğretim faaliyetlerine öğretim denir (Erden, 1998: 65).

Müzik öğretimi, öğrenciyi kendisi için hazırlanmış olan çevrenin öğeleriyle etkileştirerek, davranışlarında müzikle ilgili istendik değişmeyi gerçekleştirmeye yönelik “öğrenme yaşantısı oluşturma süreci” olarak tanımlanabilir (Uçan, 1997: 62). Müzik öğretimi, müziksel öğrenmeyi tasarlama, düzenleme ve gerçekleştirme sürecidir. Müzik öğretimi, programlanır, uygulanır ve değerlendirilir” (Uçan ve diğ., 1999: 9). Müzik öğretimi şu temel öğelerden oluşur: (1) Öğrenci, (2) Müzik öğretim programı ve öğretim planları, (3)

*Bu makale, Derya YAMAN AKKUZU tarafından hazırlanan, Yrd. Doç. Dr. Ülkü Sevim ŞEN danışmanlığında yürütülen “Ortaöğretim 12. Sınıf Müzik Dersi Öğretim Programının İşlevselliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Erzurum İli Örneği)” konulu 29 Haziran 2016 tarihinde Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı, Müzik Öğretmenliği Programında tamamlanan yüksek lisans tezinin bir bölümünden geliştirilerek oluşturulmuştur.

**Müzik Öğrt., Milli Eğitim Bakanlığı, Spor Lisesi, Erzurum. deryaman_28@hotmail.com

***Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Öğretmenliği Programı, Erzurum. usevimsen@atauni.edu.tr

Müziksel öğrenme ve Öğretme ortamı, (4) Müzik eğitimi hizmeti, (5) Müzik öğretmeni, (6) Fiziki ve mimari çevre. Bu altı öge, aynı zamanda, müzik öğretiminin temel belirleyicileridir (Akt. Say, 2005: 118).

Eğitim ve öğretimi yönlendiren, sistemli, disiplinli, hedefe ulaşılır hale getiren en önemli unsurlardan biri de programlardır. Demirel (2007) öğretim programını “okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği” şeklinde tanımlamıştır (s. 6). Varış (1997) öğretim programını, “eğitim programı içinde ağırlık taşıyan, genellikle belli bilgi kategorisinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına yönelik program” olarak tanımlamıştır (s. 14). Büyükkaragöz ve Çivi (1999) ise öğretim programını, “belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflara göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim metotlarını, tekniklerini gösteren kılavuz” olarak ifade etmişlerdir (s. 190).

Öğretim programını oluşturan çeşitli öğeler bulunmaktadır. Bu öğelerin her biri programın tamamlayıcılarıdır. Öğretim programının dört ögesi: hedefler ve davranışlar, içeriğin düzenlenmesi, öğrenme-öğretme aktiviteleri, ölçme ve değerlendirme olarak sıralanmaktadır. Hazırlanan bir planda, bir öğretim programında bu öğeler mutlaka yer almalıdır (Tan, 2006: 13).

Ortaöğretim Müzik Dersi Öğretim Programı'nın temel yaklaşımında, ilköğretim müzik programının devamı olarak, “yaparak öğrenme” ya da “öğrencinin aktif katılımının sağlanması” yoluyla yapılan bir eğitim-öğretim anlayışı benimsenmektedir (OÖMP [Ortaöğretim Müzik Dersi Öğretim Programı], 2009: 8).

Öğretimin öğeleri içerisinde merkezde görülen öğrenci, günümüz eğitim anlayışı olan yapısalci yaklaşımda da öğretimin merkezinde yer almaktadır. Öğrencide müziksel davranış değişikliğinin oluşması, bireyin yaşamına müziği katma çabası eğitsel bir özenle yapılırsa bireyin müziksel benliğinin oluşmasına ve pekişmesine katkı sağlar. Bu eğitsel özeni ise ancak müzik öğretmenleri gösterebilir. “Bir resim öğretmenini ressamdan, bir müzik öğretmenini çeşitli orkestra elemanlarından, bir edebiyat öğretmenini şair ve yazardan ayıran özellik öğretmenin öğretim yaklaşımı ve çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerine sahip olmasıdır” (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 5).

Müzik bir eğitim aracıdır. Müziğin, eğitimin değişik alan ve düzeylerinde öğrenmeyi ve öğretmeyi kolaylaştıran ya da sağlamlaştıran bir araç olduğu öteden beri bilinmektedir. Müzik bir eğitim yoludur-yöntemidir; Müzik yapmanın belli öğrenme ve öğretmeleri sağlayan, kolaylaştıran, pekiştiren bir yöntem olduğu öteden beri bilinmektedir. Müzik bir eğitim alanıdır; eğitim düzenleme ve etkinliklerinde önemli bir yeri olan müzik için eğitim, müzikte eğitim kavram ve uygulamaları, temelde müziğin önemli bir eğitim alanı olmasından kaynaklanır (Uçan, 1997: 13-14).

Eğitimin işlevlerinden biri de çocuğun müzik yeteneğini geliştirmektir. Fakat bunun yapılabilmesi için küçük yaşlarda başlanması gerektiği bilinmelidir (Dalcroze, 1931: 95).

Drapar ve Gayle 1982-1987 yılları arasında müzik eğitimi ile ilgili yapılmış olan 108 yayını incelemiş ve çocuklara müzik eğitimi vermenin neden gerektiği ile ilgili bir liste hazırlamışlardır. Bu listede bulunan müzik eğitiminin çocuklara sağladığı katkıları içeren bazı maddeler; kendini ifade edebilme ve yaratıcılık zevki, estetik duygusunun gelişimi, kültürel mirasın teşvik edilmesi, bilişsel gelişim ve öz duygusunun gelişmesi ve sosyal grup becerilerinin öğretimidir (Akt. Karşal, 2005: 36).Ortaöğretim çağı, genellikle ergenlik döneminde bulunan bireylerin eğitim-öğretim dönemini kapsar. Bu dönem, gençlerin genellikle kimlik arayışında oldukları, bireysel farklarını keşfedip bunları ortaya koydukları, kendi ideal yaşam algılarını güçlendirdikleri ve bunlara göre davranış biçimlendirdikleri dönemdir. Bu dönemde gençler, değer verilen ve sevilip beğenilen biri olmak isterler. Bunun için dışa dönük eğilimlere sahip, coşan, çeşitli etkinliklerde bulunan, bulunduğu etkinliklerde başarılı olup kendini göstermek isteyen, içinde bulunduğu grubun istediği şekilde davranmaya çalışan özengen bir kişilik özelliği gösterirler. Bu özelliklerin oluşup gelişmesinde müzik eğitiminin tüm boyutlarıyla çok önemli bir yeri vardır (Uçan, 1989: 17).

Yapılan birçok araştırma (Çoban, 2005; Kalliopuska ve Tiitinen, 1991; Köksal, 2000; Kulaksızoğlu, 2000) müzik eğitimi alan, birçok etkinliğe katılan gençlerin olumlu bir benlik kavramına sahip, kendine güvenen, kendini daha iyi tanıyan ve ifade edebilen, dışa dönük, hareketli, toplumsal becerileri gelişmiş, daha neşeli ve sevgi dolu olacakları görüşünü desteklemektedir. Bütün bunların yanında, bireyin saldırganlık ve güvensizlik duygularını azaltmaya yardımcı olduğu, birlikte bir müzik parçası çalmanın veya söylemenin gençlerde birlik, beraberlik ve arkadaşlık duygularını geliştirdiği savunulmaktadır (Akt. Koca, 2010: 52).

Reimer (1970) “müzik eğitiminin, müzik beğenisini geliştirdiği sürece, en çok da gençlere müziğin kalitesini ve değerini kavratmış olduğunda değerli olacağını” belirtmektedir (s. 39).

Genç insanlar için, ileride toplum hayatına katıldıklarında paylaşabilecekleri kültürel içeriğin kazandırılması, estetik algılarının ve ıraksak düşünme becerilerinin geliştirilmesi gibi konularda müzik derslerinin de sorumluluğu vardır. Müzik derslerinin amacı müzisyen yetiştirmek değil, gençlere müziği

anlayabilme, yorumlayabilme, farklı türleri kendi estetik ölçüleri ile değerlendirip eleştirebilme alışkanlık ve becerisini kazandırmaktır. İlköğretimin birinci kademesinden itibaren başlayan ve üniversiteye giriş sınavlarıyla zirveye ulaşan bilgi yarışında müzik eğitimi yoluyla kazanılacak bilgi ve becerileri değerlendirecek soruların yer almayışı müzik derslerinin amaçsız ve gereksiz bir uğraş olarak kabul edilmesine neden olmaktadır (Çevik, 1989: 104).

Yürürlükteki programlara göre, genel liseler ile benzer programlar uygulayan liselerde müzik dersleri 2009-2010 öğretim yılına kadar seçmeli durumdayken yeni bir düzenlemeyle zorunlu seçmeli derslerden biri durumuna getirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ortaöğretim ders çizelgesinde yaptığı bu değişikliğin sonunda müzik dersleri, liselerde öğrencilerin "seçmeli dersler" havuzundan tercih edebilecekleri bir alternatif haline gelmiştir. Bu yeni düzenlemeyle öğrenciler, 9. sınıfta okullarındaki mevcut öğretmenlerin durumlarını göz önüne alarak resim ya da müzik derslerinden birini zorunlu olarak seçmekte ve bu dersleri haftada bir saat almaktadır. Kimi kurumlarda bu tercih öğrenciye bırakılmayıp okul idaresi tarafından yapılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin derse ilişkin yaklaşımlarında önyargılı olmalarına neden olmaktadır (Cesur, 2012: 3-4).

Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında müzik öğretimi kendi temel sorunları yanında bir de ilköğretimden aktarılan sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle ilköğretim okullarının birinci kademesini oluşturan süreçte, müzik eğitimi uygulamalarının gerçekte son derece yetersiz ve belli yönleriyle yok denebilecek bir sınırlılıkta olması, ilköğretim ikinci kademedeki müzik derslerinin bu aktarılan sorunların giderilmesine yönelik işlenmesine neden olmakta ve katlanarak büyüyen müzik öğretimi açığı ortaöğretim kurumlarına aktarılmaktadır (Uçan, 1989: 25-26).

Derslerde kullanılan müzik öğretim yöntemleri de öğretim programındaki kazanımların işlevselliğini doğrudan etkilemektedir. Özellikle ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin ilgi ve beklentilerinin farklılaştığı günümüzde, müzik eğitimi alanında da farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanmak gerekmektedir. Kılıç'ın (2008), müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretim yöntemleri konusundaki yeterlik düzeylerinin belirlenmesi üzerinde durduğu çalışmada, müzik öğretim yöntemlerinin öğrenilmesinde yetersizlikler ve eksiklikler olduğu belirlenmiştir (s. 107). Bunun sonucunda lisans programlarından mezun olan müzik öğretmeni adayları, öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili bilgi ve becerileri yeterince kazanmadan mesleğe atılmaktadır.

Ülkemizdeki müzik derslerine bakıldığında derslerde çoğunlukla aktarmacı ya da edilgin öğretme diye de adlandırılan geleneksel öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Dersler genellikle öğrencilerin sıralarda birbirini görmeyecek şekilde oturdukları, öğretmenin anlattıklarını dinledikleri ya da dinliyormuş gibi yaptıkları bir ortamda gerçekleşmektedir. Müzik derslerinde müzik bilgilerinin ezberletilmesi, nota ve şarkı öğretmenin bir araç değil amaç olması, öğretmenin yalnızca sesini beğendiği birkaç öğrenciyi ön plana çıkartması, birlikte müzik yapmaya önem verilmemesi, okul yönetimi ve ailelerin akademik başarıya sanatsal ve sosyal etkinliklerden daha fazla önem vermesi gibi nedenler müzik eğitimin amaçlarına ulaşmasını engellemektedir (Gürgen, 2009: 1).

Ortaöğretimde müzik eğitimi alanında yaşanan diğer bir sorun da; kaynak kitabı ve kılavuz kitabı bile olmayan müzik dersinde kullanılacak teknolojik ve donanımsal imkânların da kısıtlı olmasıdır. Eğitimin niteliğini etkileyen önemli öğelerden biri de uygulamaya konulan programlardır. Bir programın işlevselliği veya aksaklıkları ancak uygulanması ile anlaşılabilir. Uygulanmakta olan programın içerisinde var olan aksaklıkların tespiti ve ortadan kaldırılması, gerçekçi bir yaklaşımla değerlendirilebilmesi ile mümkün olmaktadır.

Uygulanmakta olan bir program için düşünüldüğünde; programın istenilen amaca ne kadar ulaştığını, değişime ve yeniliklere ne oranda uyum sağladığını anlamak ve program geliştirme için yeni adımlar atabilmek ancak programa yönelik bilgi edinildiğinde mümkün olabilir (Öz, 2007: 14).

Program değerlendirme, eğitim programının etkililiği hakkında karar verme sürecidir. Bu süreçte, eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesi belirlenir (Demirel, 2010: 50).

Scriven (1967) program değerlendirmenin birçok amaca hizmet ettiğini, ancak temel hedefinin programın değerini ve yeterliğini ortaya koymak olduğunu belirtmiştir. Marsh ve Willis (2007) ise, eğitimde değerlendirmenin öğrencilerin amaçlara ne oranda ulaştıklarını belirleme, uygulanan yöntemin etkililiğini ortaya koyma, uygulanan programın ne oranda etkili ve verimli olduğunu belirleme ve okul uygulamalarını topluma gösterme vb. gibi çeşitli amaçlarla yapıldığını belirtmiştir (Akt. Kurt ve Erdoğan, 2015: 200).

Bir eğitim programı değerlendirilirken, hangi değerlendirme türü kullanılırsa kulansın mutlaka bir program değerlendirme modeline dayandırılması gerekmektedir. Değerlendirme yapmak, sadece programda var olanları ortaya koymak ya da amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmek değildir. Değerlendirme, programın aksayan yönlerini tespit etmek, varsa bu aksaklıkların nedenlerini ortaya çıkarmada önemli rol oynar. Ayrıca programda yapılacak değişiklikler konusunda kılavuzluk yapar.

Program değerlendirme kapsamlı bir süreç olduğu için değerlendirme işinin sistematik ve bütünü görebilecek şekilde yapılması gerekir (Koçak, 2006, 38).

Program değerlendirme modellerinden biri de Stufflebeam'e ait olan Context, "Bağlam", Input "Girdi", Process "Süreç" ve Product "Ürün" olmak üzere dört boyuttan oluşan CIPP (Context, Input, Process, Product) modelidir.

Bu model oldukça kapsamlı ve çok yönlüdür. Stufflebeam'e göre değerlendirmenin amacı, program hakkında karar verme yetkisine olan kişilere bilgi vermektir. Program geliştirme sürecinde yetkililerin programla ilgili dört alanda karar vermesi gerekir. Bunlar: 1. Planlama ile ilgili kararlar 2. Yapılandırma ile ilgili kararlar 3. Uygulama ile ilgili kararlar 4. Yeniden düzenleme ile ilgili kararlar. Bu kararlara dayanak olan bilgilerin toplanması için programın dört aşamasının; bağlam (context), girdi (input), süreç (process) ve ürün (product) aşamalarının değerlendirilmesi söz konusudur (Erden, 1998: 12-13).

Demirel, (2007) bu dört aşamayı şöyle açıklamaktadır;

Bağlamın değerlendirilmesi: Programla ilgili tüm faktörler ve mevcut durum analiz edilir. Bu aşamanın amacı hedeflerin belirlenmesine temel olacak bilgilerin toplanması ve hedeflerin belirlenmesidir. Karşılanamayan ihtiyaçlar, kaçırılmış fırsatlar ve ihtiyaçların niçin karşılanmadığı analiz sırasında açıklanmaya çalışılır.

Girdinin değerlendirilmesi: Bu aşamada, programın amaçlarına ulaşmak için gerekli kaynaklar toplanır. Girdinin değerlendirilmesi aşamasında, bağlamın değerlendirilmesinin aksine, program ve öğeleri mikro düzeyde analiz edilir. Amaçlar mevcut duruma uygun olarak belirlenmiş mi? Hedefler okulun amaçları ile tutarlı mı? Öğretim stratejileri hedeflere uygun mu? Kapsam genel ve özel hedeflerle tutarlı mı? gibi programın çeşitli öğeleri ile ilgili sorulara cevap aranır.

Sürecin değerlendirilmesi: Bu aşamada, programın uygulaması ile ilgili kararlar alınması gereklidir. Sürecin değerlendirilmesi aşamasında, program uygulanırken gerçekleştirilen ve planlanan ile gerçek etkinlikler arasındaki uyuma bakılır.

Ürünün Değerlendirilmesi: Programın ürünü hakkında veri toplanarak, beklenen ürün ile gerçek ürünün karşılaştırılması esasına dayanır. Bu değerlendirme ile uygulanan programın devam edip etmeyeceği veya nasıl değişikliklere uğratılması gerektiği hakkında bilgi verir (s. 183-184).

CIPP modelinin öğretim programlarına yönelik yapılan çalışmalarda oldukça yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Kozikoğlu ve Senemoğlu (2015) araştırmalarında; "Stufflebeam'in CIPP (bağlam, girdi, süreç, çıktı) modelinin diğerlerine göre daha çok tercih edilmesinde, bu modelde bağlam, girdi, süreç ve ürün aşamalarının ayrı ayrı ele alınarak daha anlaşılır, kapsamlı ve sistematik bir değerlendirme yapılmasına olanak tanınmasının etkili olduğunu" belirtmişlerdir (s. 37). Müzik dersi öğretim programını oluşturan hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme olmak üzere bu dört basamağın, CIPP modelinde yer alan bağlam, girdi, süreç, ürün olmak üzere bu dört basamağı kapsamaması ve uygulanabilir olması programın dört boyutta ele alınmasını sağlamaktadır (Köroğlu, 2014: 131). Bu çalışmada da benzer bir yol izlenilmiş ve bu modelden faydalanılarak müzik öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur.

2. Araştırmanın Problem Durumu

Bu araştırmanın problem cümlesi "12. sınıf müzik dersi öğretim programının (CIPP modeline göre) kazanım (bağlam), materyal kullanımı (girdi), öğrenme öğretme süreci (süreç) ve değerlendirme (ürün) boyutlarına ilişkin müzik öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?" şeklinde oluşturulmuştur.

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, 12. Sınıf Müzik Dersi Öğretim Programının CIPP "Bağlam, Girdi, Süreç, Ürün" modeline göre değerlendirilmesidir. Araştırma, 12. sınıf müzik dersi öğretim programındaki kazanımların işlevselliğinin belirlenerek, sorunların saptanması ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi yönünden önem taşımaktadır.

4. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Erzurum'un Yakutiye, Palandöken ve Aziziye merkez ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 22 müzik öğretmeni oluşturmaktadır.

5. Yöntem

Araştırma nitel bir çalışma olup, betimsel türde tarama modelindedir. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden görüşmeye yer verilmiştir. Verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek'e göre (2006); "görüşme formunu kullanan araştırmacı, araştırdığı konuya sadık kalarak önceden hazırlanmış olduğu soruları sorar. Ancak araştırmacı sorularla ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek isterse ek sorular yöneltebilir. Soruları ve ya konuları belirli bir sıralamaya göre sormak zorunluluğu yoktur. Araştırmacı sırasını ya da cümle yapılarını değiştirebilir" (s. 141). "Yarı yapılandırılmış görüşmeler, sabit seçenekli cevaplamanın yanında, araştırmacının derinlemesine bilgi edinmesine olanak

tanır. Araştırmacı için analiz kolaylığı, görüşme yapılan kişi için ise kendini ifade etme imkanı sağlar” (Büyüköztürk ve diğ., 2012: 152).

Araştırma boyunca müzik öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Betimsel analizde, elde edilen veriler daha önceden oluşturulmuş olan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Görüşülen kişilerin görüşlerini açık bir şekilde ortaya koymak için doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. Betimsel analizde verilerin düzenli ve yorumlanmış olarak okuyucuya sunulması amaçlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek, (2006) verilerin dört aşamada analizini şöyle açıklamaktadır;

Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma: Araştırmada yer alan sorulara ya da görüşmede yer alan boyutlara bağlı olarak veri analizi yapmak için belirli bir çerçeve oluşturulur. Oluşturulan bu çerçeveye dayanarak verilerin hangi temalar altında sunulacağı belirlenir.

Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi: Betimsel analizin ikinci boyutunu oluşturan bu bölümde, birinci aşamada oluşturulmuş olan çerçeveye göre veriler okunur ve düzenlenmesi yapılır. Burada verilerin doğru ve anlamlı bir biçimde bir araya getirilmesi sağlanır. Ayrıca sonuç kısmında yer alacak olan veriler için doğru alıntılar seçilir.

Bulguların Tanımlanması: Bu aşamada düzenlenmiş olan veriler tanımlanarak, gerekli görülen yerler, verilerden seçilen doğru alıntılarla desteklenir.

Bulguların Yorumlanması: Tanımlaması yapılmış bulguların açıklanması ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır (s. 224).

6. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak “Müzik Öğretmeni Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşme formu, Stufflebeam’in CIPP program değerlendirme modeli esas alınarak Aközbeç, 2008 ve Köroğlu, 2013 tarafından yapılan araştırmalardan da faydalanılarak, araştırmacı tarafından CIPP modeli çerçevesinde hazırlanmıştır. Görüşme formu (anket) CIPP program değerlendirme modeline göre bağlam (kazanımlar), girdi (materyal kullanımı), süreç (öğrenme-öğretme süreci) ve ürün (değerlendirme) boyutlarıyla 11 sorudan oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorular hazırlanırken CIPP modelinde yer alan 4 temel öge şu şekilde dikkate alınmıştır;

Bağlam Değerlendirme: Bağlam değerlendirme boyutuna yönelik olarak sorular hazırlanırken; müzik dersi öğretim programının müziksel ilke, kavramlar ve müzik eğitimi ile bilgilere yer vermesi, kazanımların öğrencilerin seviyesine uygunluğu ve ders süresinin yeterliği gibi konuların ortaya konulması amaçlanmıştır.

Girdi Değerlendirme: Girdi değerlendirme boyutu ile müzik dersi öğretim programının içerisinde yer alan görsel ve işitsel materyallerin öğrencilerin öğrenmesinde etkili olup olmadığı, öğrenmeyi kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı, müzik öğretmenlerinin sınıflarında yer alan donanımlar ile kazanımlara ulaşabilme durumları ve öğrenci ders kitabı olmadan kazanımların ne derece öğrenildiğine yönelik sorulara cevap aranması amaçlanmıştır.

Süreç Değerlendirme: Süreç değerlendirme boyutu ile müzik dersi öğretim programının uygulanma sürecinde, öğretmen kılavuz kitabının olmaması ve öğrenilen her konu için programda yer alan alıştırmaların yeterliliğine ve programın öğrencilerin derse aktif olarak katılımını sağlamasına yönelik sorulara cevap aranmıştır.

Ürün Değerlendirme: Ürün değerlendirme boyutu ile müzik dersi öğretim programının sonunda, programın öğrencilerin müzik eğitimine yönelik ihtiyaçlarına cevap vermesi, öğrencilere müziksel anlamda kazandırdıkları ve programın öğrencilerin müzik becerilerini geliştirmedeki katkısı gibi konularla ilgili sorulara cevap aranması amaçlanmıştır.

7. Verilerin Analizi

Öğretmenlerin programa yönelik görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla 22 müzik öğretmenine ulaşılmış ve yüz yüze görüşme sağlanmıştır. Görüşme sorularına başlanmadan önce araştırmacı tarafından öğretmenlere görüşme formunda yer alan sorular hakkında gereken bilgiler verilmiştir. Her bir görüşme ortalama 20-25 dakika sürmüştür. Görüşmelerde katılımcıların gizliliğinin korunmasına özen gösterilmiştir. Demografik özelliklere ait bilgiler kısaltmalar yolu ile verilmiştir. Bu bağlamda müzik öğretmenlerinin isimleri yerine görev yaptıkları okulların bağlı bulunduğu ilçe, ilçede görev yapan müzik öğretmenleri ile yapılan görüşme sırası, cinsiyet ve mesleki deneyim değişkenleri dikkate alınmıştır. Cinsiyet için; Kadın: K, Erkek: E ifadesi kullanılmıştır. Mesleki deneyim için; 1-5 yıl arası: A, 6-10 yıl arası: B, 11-15 yıl arası: C, 16-20 yıl arası: D, 20 yıldan fazla ise: E harfi ile simgelenmiştir. Görüşme yapılan ilçe ve sıralama için ise; YAK.1. Yakutiye ilçesi 1. görüşmeyi, PAL.2. Palandöken ilçesi 2. görüşmeyi, AZ.3. Aziziye ilçesi 3. görüşmeyi temsil etmektedir. Örneğin; YAK.1./E/A; Yakutiye ilçesinde, 1-5 yıl arası deneyime sahip erkek müzik dersi öğretmenidir.

8. Bulgular ve Yorum

Görüşmeye katılan müzik öğretmenlerine ilişkin demografik bilgiler aşağıda yer alan tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	13	59.1
Erkek	9	40.9
Toplam	22	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi görüşmeye katılan öğretmenlerin % 59.1’i (13 kişi) kadın, % 40.9’u (9 kişi) erkektir.

Tablo 2: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş Aralığı	f	%
20-25 yaş	-	-
25-30 yaş	4	18.2
30-35 yaş	9	40.9
35-40 yaş	4	18.2
40 yaş ve üzeri	5	22.7
Toplam	22	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi görüşmeye katılan öğretmenlerin % 18.2’si (4 kişi) 25-30 yaş aralığında, % 40.9’u (9 kişi) 30-35 yaş aralığında, % 18.2’si (4 kişi) 35-40 yaş aralığında, % 22.7’si (5 kişi) 40 yaş ve üzerindedir. 20-25 yaş aralığında olan katılımcı bulunmamaktadır.

Tablo 3: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Öğretim Kurumlarına Göre Dağılımları

Öğretim Kurumu	f	%
Eğitim Fakültesi	15	68.2
Güzel Sanatlar Fakültesi	5	22.7
Devlet Konservatuvarı	2	9.1
Toplam	22	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi görüşmeye katılan öğretmenlerin % 68.2’si (15 kişi) Eğitim Fakültesi mezunu, % 22.7’si (5 kişi) Güzel Sanatlar Fakültesi mezunu ve % 9.1’i (2 kişi) ise Devlet Konservatuvarı mezunudur.

Tablo 4: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımları

Hizmet Süresi	f	%
1-5 yıl	4	18.2
6-10 yıl	7	31.8
11-15 yıl	4	18.2
16-20 yıl	5	22.7
20 yıl ve üzeri	2	9.1
Toplam	22	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi görüşmeye katılan müzik öğretmenlerinin hizmet süreleri; 1-5 yıl arası % 18.2 (4 kişi), 6-10 yıl arası % 31.8 (7 kişi), 11-15 yıl arası % 18.2 (4 kişi), 16-20 yıl arası % 22.7 (5 kişi), 20 yıl ve üzeri ise % 9.1 (2 kişi) dir.

Tablo 5: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	f	%
Lisans	17	77.3
Yüksek Lisans	5	22.7
Doktora	-	-
Diğer	-	-
Toplam	22	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi görüşmeye katılan öğretmenlerin % 77.3’ü (17 kişi) lisans mezunu, % 22.7’si (5 kişi) yüksek lisans mezunudur. Doktora ve diğer eğitim durumuna sahip katılımcı bulunmamaktadır.

Ortaöğretimde görev yapan müzik öğretmenlerinin, programın kazanım (CIPP-bağlam) boyutu açısından ortaöğretim müzik dersi öğretim programına ilişkin görüşleri nelerdir? sorusu, görüşmelerden elde edilen bulgulara dayanarak 3 tema altında toplanmıştır. Bu temalar;

1. Kazanımların müziksel ilke ve kavramları kazandırması,
2. Programda yer alan müziksel bilgilerin öğrencilerin seviyesine uygunluğu,
3. Ders konularına ayrılan süre olarak belirlenmiştir.

1. Kazanımların müziksel ilke ve kavramları kazandırması (Bağlam Boyutu)

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine, “Müziğin temel ilkelerini ve kavramlarını kazandırmak açısından programda yer alan kazanımlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltildiğinde; yirmi müzik öğretmeni programdaki kazanımları yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Yetersiz bulmalarının nedeni; programı çok detaylı bulmaları, programın uygulamadan çok teorik bilgiye dayanması, programda çok ağır konuların olması ve temel konulara yeterince yer verilmemesidir. Bu bağlamda bir katılımcı görüşünü şu şekilde dile getirmiştir; “Müziğin temel ilkeleri; nota okuma, solfej yapma ritim tutma gibi kavramlardır. Fakat bu

programda makamlar, ayaklar, kadanslar, sanat müziği formları ve birçok ağır konu var. Bu konular Güzel Sanatlar Lisesi ve hatta Üniversiteye yönelik konular" (YAK.2./E/B).

Diğer iki müzik öğretmeni ise; "Programı çok detaylı buluyorum, üstelik süre de bu detaylara inmeye yetmiyor. Örneğin: çevrim akorlar çok ağır konu" (YAK.3./K/E). "Programda çok fazla detaya inen konu var. Bunları anlatsak iki üç dersimizi alır" (PAL.2./K/E).

Teorik bilgilerde başarının az olduğunu dile getiren diğer bir müzik öğretmeni ise; "Kazanımlar arasından öğrenci seviyesine uygun olanları seçip anlatıyorum yani her konuya girmiyorum. Çünkü teorik bilgilerde çok başarılı değiller" (PAL.8./K/B). Aynı konuya değinen diğer müzik öğretmeni ise; "Kazanımlar birebir uygulanmıyor, etkinlikler ve plana da bağlı kalınmıyor. Teorikten ziyade pratik yaptırıyorum. Bunu da eser verip flüt veya başka enstrümanlarla çaldırarak yapıyorum" (PAL.6./K/D).

Ayrıca programda Türk Müziği ve kendi kültürümüze az yer verilmesine değinen bir müzik öğretmeni düşüncesini şöyle ifade etmiştir; "Müfredatın ağır olduğu, özellikle Türk Müziği konularının yeteri kadar olmadığı gözlemlenmiştir" (AZ.3./E/C).

Araştırmaya katılan bir müzik öğretmeni ise programda yer alan kazanımların müziğin temel ilke ve kavramlarını kazandırması açısından yeterli bulunduğunu şu şekilde dile getirmiştir; "Benim bulunduğum okulda resim öğretmeni de var. Öğrenciler müzik dersini seçerek geliyorlar ve sınıflar 2 ye bölünüyor. Dolayısıyla dersime gelen öğrenci müziğe çok ilgili bu yüzden kazanımları yeterli buluyorum" (YAK.1./K/B).

2. Programda yer alan müziksel bilgilerin öğrencilerin seviyesine uygunluğu (Bağlam Boyutu)

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine, "Programda yer alan kazanımların öğrencilerin seviyesine uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltildiğinde; on dokuz müzik öğretmeni programdaki müziksel bilgilerin öğrencilerin seviyesine uygun olmadığını belirtmiştir. Bunun nedenlerini; konuların çok üst düzey bilgilere dayanması, öğrencinin ilköğretimden yetersiz gelmesi, okulun fiziki şartları ve öğrenci profilinin bu kazanımlar için uygun olmaması şeklinde belirtmişlerdir. Bu konulardan yola çıkarak müzik öğretmenleri görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir; "Belki farklı okullardaki öğrencilerin seviyelerine uygun olabilir fakat benim okulumdaki öğrenci daha okuduğunu anlamıyor. Bu yüzden müzik dersi ve konuları öğrenciye matematik gibi soyut geliyor" (YAK.4./E/A). "Seviyeye uygun değil, öğrenci ilköğretimden nota bilmeden geliyor. Biz tutup 8'li aralık, makam anlatmaya çalışıyoruz" (YAK.5./K/A). "Seviyeye uygun değil, okulların fiziki yapısı ve donanımsal özelliklerine de uygun değil. Örneğin çevrim durumundaki akorlar piyano ile ve uygulama yaparak öğretilen bir konu, fakat hangi okulda piyano var merak konusu" (AZ.2./K/C). "Öğrenci seviyesinden yüksek buluyorum çünkü ilköğretimden yetersiz geliyorlar. Örneğin makamlar, usuller gibi konuları biz üniversitede zor öğrendik" (PAL.5./K/D).

Kazanımların öğrenci seviyesine uygun olduğunu belirten iki müzik öğretmeninden biri de görüşünü şu şekilde ifade etmiştir; "Benim okulumun seviyesi iyi olduğundan ben uygun olduğunu düşünüyorum" (PAL.6./K/D). Diğer bir müzik öğretmeni de kısmen uygun olduğunu şöyle dile getirmiştir; "Kısmen uygun fakat öğrenci ilköğretimden yetersiz geliyor" (PAL.4./E/C).

3. Ders konularına ayrılan süre (Bağlam Boyutu)

Katılımcılara "Programda yer alan ders konularına ayrılan sürenin yeterliliğine yönelik düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; yirmi müzik dersi öğretmeni sürenin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma gerekçe olarak, sınıfların kalabalık oluşunu, ağır teorik konuların bulunmasını ve uygulamalı bir ders olmasını göstermişlerdir. Ayrıca bu durumun, müzik öğretmenlerinin çoğunun norm fazlası olmasına neden olduğunu dile getirmişlerdir. Bu bağlamda müzik öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir; "Müzik dersi uygulamalı bir ders olduğu için, yetersiz geliyor. Çünkü ilk saat gösterme ikinci saat uygulama yapılması gerekiyor" (AZ.2./K/C). "Süre yetersiz kalıyor, çalgı aleti çaldırıyorum ve sınıflar çok kalabalık. Uygulama sınavını 2-3 haftada zor bitiriyorum" (PAL.6./K/D). "Süre yetersiz, ben iki saat müzik dersi olan yıllarda da çalıştım daha verimli oluyordum. Ağır konuları öğretmek için iki saat yeterli" (YAK.3./K/E). "9. sınıflarda bir saat zorunlu seçmeli bir saat de seçmeli olmak üzere iki saat müzik dersi var ve yeterli oluyor. Diğer sınıflarda bir saat ve yeterli değil" (AZ.3./E/C). "Bir saatlik süre yetmiyor, sınıflar 39 kişi ve konu fazla olduğundan süre az geliyor" (PAL.1./K/B). "Dersi anlatım ve uygulama olarak düşünürsek 2 saat yeterli fakat 1 saat zorluyor çünkü sınıflar kalabalık, teorikten uygulamaya geçince sıkıntı oluyor" (PAL.4./E/C).

Bu durumun norm fazlası olmalarına neden olduğunu belirten müzik öğretmenlerinden bazıları görüşlerini şöyle dile getirmiştir; "Süre çok az geliyor ve bizim okulda sadece belirli sınıflara müzik dersi var bundan dolayı ders saatini dolduramıyorum. Hep norm fazlastım" (PAL.7./K/B). "İki saate çıkarılırsa uygulamada daha verimli ders işlenir ve norm fazlası olmayız" (YAK.5./K/A).

Ayrıca katılımcılar ders süresinden kaynaklanan problemi gidermek için bazı çözüm önerileri geliştirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Sürenin yetmediğini belirten bütün müzik öğretmenleri ders saatlerinin artması gerektiğini özellikle vurgulamışlardır. Hafta da en az iki saat olması konusunda yirmi müzik dersi öğretmeni de aynı görüşü paylaşmışlardır.

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinden sadece ikisi ders konularına ayrılan sürenin yeterli olduğunu ve bu anlamda bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda görüşlerini şu şekilde ifade

etmişlerdir; "Benim okulum için bir saatlik süre yeterli çünkü müzikle ilgisi olan öğrenci yok. Çoğu tıp ve mühendislik düşündüğü için müziği gereksiz görüyorlar" (YAK.9./E/D). "Okulun öğrencileri için bir saatlik süre yeterli, hatta bir saat bile fazla" (YAK.10./K/C).

Ortaöğretimde görev yapan müzik öğretmenlerinin, programın materyal kullanımı (CIPP-girdi) boyutu açısından ortaöğretim müzik dersi öğretim programına ilişkin görüşleri nelerdir? sorusu görüşmelerden elde edilen bulgulara dayanarak 3 tema altında toplanmıştır. Bu temalar;

1. Programda yer alan materyallerin öğrenmedeki etkisi,
2. Sınıfta yer alan donanımlar ile kazanımlara ulaşabilme durumu,
3. Öğrenci ders kitabı olmadan kazanımların ne derecede öğrenildiği olarak belirlenmiştir.

1. Programda yer alan materyallerin öğrenmedeki etkisi (Girdi Boyutu)

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine "Programda yer alan görsel ve işitsel materyal örneklerinden yararlanıyor musunuz? Sizce bu örnekler öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmada etkili midir?" sorusu yöneltildiğinde; dokuz öğretmen bu materyallerden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir; "Yararlanmıyorum, konular anlatılsa öğrenmeyi kolaylaştırır fakat biz bu konulara giremiyoruz" (YAK.5./K/A). "Çoğu materyal elimizde yok, okulun fiziki şartları dahilinde, elimizdeki imkanları kullanarak öğrenmeyi kolaylaştırmaya çalışıyoruz. Programdaki materyaller yetersiz" (PAL.3./E/D). "Yararlanmıyorum, lisede öğretmen olunca ona zaman kalmıyor. Çünkü zaten müzik dersi öğrencilerin ilgisini çekmiyor" (AZ.1./K/A).

Katılımcılar programda yer alan görsel ve işitsel materyalleri kullanmamalarına gerekçe olarak; programdaki kazanımların çoğu zaman anlatılmadan geçilmesini, öğrencilerin ödevlendirmeleri yapmadığını ve materyallerin etkili olmadığını göstermişlerdir.

Araştırmaya katılan altı müzik öğretmeni de programda yer alan materyallerden yararlandıklarını belirtmişler ve bazıları görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir; "Yararlanıyorum, öğrenciler denilen ödevi yaparsa ve tek tek ilgilenirsek faydalı oluyor" (YAK.1./K/B). "Evet, bu örneklerden yararlanıyorum. Yeni başlayan bir öğretmene iyi yol gösterir bence" (YAK.3./K/E). "Yararlanıyorum, öğrenmeyi kolaylaştırdığı söylenebilir" (PAL.5./K/D).

Geriyeye kalan yedi müzik öğretmeni de programdaki materyallerden kısmen yararlandıklarını söylemiş ve bazıları görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir; "Kısmen yararlanıyorum, öğrenci materyal getirirse faydalı oluyor" (YAK.6./E/B). "Kısmen bu örneklerden yararlanıyorum. Bazıları gereksiz ve saçma çünkü sınıf ortamına uymuyor" (PAL.7./K/B). "Tamamen yararlı ve yararsız demiyorum, bu örnekleri bazen kullanıyorum" (AZ.2./K/C).

2. Sınıfta yer alan donanımlar ile kazanımlara ulaşabilme durumu (Girdi Boyutu)

Katılımcılara "Sınıfınızdaki donanımlarınızı programda yer alan kazanımlara ulaşabilmeniz açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusu yöneltildiğinde; müzik öğretmenlerinin on biri sınıflarının olmamasından ve dolayısıyla donanımlarının azlığından şikâyet etmişler, kazanımlara ulaşmaları konusunda donanım yönünden çok eksikleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda müzik öğretmenlerinden bazılarının görüşleri şu şekildedir; "Sınıfımız yok ve hiç çalgı aleti yok, bu yüzden eldeki imkânlarla ders yapıyorum" (YAK.8./K/D). "Sınıfım ve enstrümanlarım yok, donanım yönünden zayıf bir okuldayım. Kazanımlara kendi çabalarım ile ulaşıyorum" (PAL.8./K/B). "Fiziki yapımız uygun olmadığından müzik dersini istediğimiz gibi işleyemiyoruz" (AZ.2./K/C).

Geriyeye kalan on bir müzik öğretmenin ise kendilerine ait bir müzik sınıfları olmasına rağmen; sadece dört kişi müzik sınıfında enstrüman olduğunu, geriyeye kalan yedi kişi ise; sınıflarında müzik aleti adına bir donanımın bulunmadığını dile getirmişlerdir. Bu durumu sınıfında donanımı olan öğretmenlerden bazıları şu şekilde ifade etmiştir; "Müzik odanın olması ve gitar bağlama, org gitar gibi çalgıların olması dersi verimli işlememi sağlıyor" (YAK.2./E/B). "Evet, kullanıyorum, faydalı oluyor. Çocuk blok flüt çalmak istemiyor, fakat gitar- bağlama maddiyata bağlı hepsi alamıyor ve bu yüzden okulda olması iyi" (PAL.4./E/C). "Teknoloji ve çalgı aleti olarak okul çok iyi bir durumda, bu da müzik dersinin işlenmesini kolaylaştırıyor. Yetenekli öğrencim de çok" (PAL.6./K/D).

Müzik sınıfında herhangi bir donanımı bulunmayan bazı müzik öğretmenleri ise şöyle düşünmektedir; "Müzik sınıfı olarak çok fazla malzememiz yok, bu bakımdan çok etkili olmuyor" (PAL.3./E/D). "Sınıfımda donanımım olmadığından kullanamıyorum" (PAL.2./K/E). "Sadece akıllı tahta var, internetleri yok, evden flaşa atıp getirirsek tahtayı kullanıyoruz" (YAK.5./K/A).

3. Öğrenci ders kitabı olmadan kazanımların ne derecede öğrenildiği (Girdi Boyutu)

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine "Programda yer alan kazanımlar öğrenci ders kitabı olmadan ne kadar verimli olabiliyor, bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; yirmi bir müzik öğretmeni kitap olmamasını çok büyük eksiklik olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ders kitabı olmadığı için dersin önemini kavratamadıklarını, öğrencinin derse motive olup takip edemediğini, tahtaya yazmanın çok zaman aldığını, teorik bilgilerin soyut kaldığını ve öğretmen merkezli ders yapmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bazı müzik öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir; "Kitap olmaması çok büyük

bir eksiklik, müzik eğer ders olarak çizelgeye koyuluyorsa, her dersin olduğu gibi müziğin de bir kitabı olmalı ki bir önemi olsun" (YAK.2./E/B). "Program zaten düzeyin üzerinde, bir de kitap olmayınca müzik dersi öğrenciye boş ders izlenimi veriyor" (YAK.4./E/A). "Öğrenci dersten kopuk çünkü kitap yok. Dersin önemini öğrenciye kavratamıyoruz" (YAK.5./K/A). "Kitap olmadığı için internette konuyla ilgili araştırma yapıp geliyoruz çünkü ders verimli olmuyor. Ben ders kitabı olduğu yıllarda da çalıştım, daha verimli ders işliyordum" (YAK.9./E/D).

"Kitap olmayınca ders öğretmenin vicdanına kalıyor, çocukların elinde somut bir şey yok, ortada sadece siz oluyorsunuz. Kitap da defter de öğretmen oluyor bu durumda" (PAL.5./K/D). "Kesinlikle ders kitabı olmalı çünkü teorik konuları ders kitabının desteklemesi lazım" (AZ.2./K/C).

Sadece bir müzik öğretmeni ise kitap olmamasının çok büyük bir problem yaratmadığını şöyle dile getirmiştir; "Yıllık plana göre ders yapıyoruz, öğretmen verimli olursa kitabın olmaması çok fazla sıkıntı olmuyor" (PAL.3./E/D).

Ortaöğretimde görev yapan müzik öğretmenlerinin, programın öğrenme öğretme süreci boyutu (CIPP-süreç) açısından ortaöğretim müzik dersi öğretim programına ilişkin görüşleri nelerdir? Görüşmelerden elde edilen bulgulara dayanarak 2 tema altında toplanmıştır. Bu temalar;

1. Öğretmen kılavuz kitabının olmaması ve öğrenilen her yeni konu için programda yer alan alıştırmaların yeterliliği,

2. Öğrencilerin aktif olarak derse katılmasında programın rolü olarak belirlenmiştir.

1. Öğretmen kılavuz kitabının olmaması ve öğrenilen her yeni konu için programda yer alan alıştırmaların yeterliliği (Süreç Boyutu)

Araştırmada katılımcılara, "Programda öğrenilen her yeni konu için, öğretmen kılavuz kitabı ve dolayısıyla yeterli alıştırmaların olmaması konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; yirmi bir öğretmen programda yer alan alıştırmaları yetersiz bulmuş ve kılavuz kitap olmamasının derste çok büyük eksiklik oluşturduğunu belirtmişlerdir. Kılavuz kitap ve alıştırmaların olmamasının eğitim-öğretimde plansızlık ve eşitsizlik yarattığını, öğretmene düşen yükü artırdığını, ortaöğretim müzik dersi ile ilgili kaynakların piyasada temininin ve ulaşılabilirliğinin zor olduğunu ve Eğitim Bilişim Ağı'nda (EBA) bile ortaöğretim müzik dersi ile ilgili alıştırmaların olmayışını bu duruma gerekçe göstermişlerdir. Bu bağlamda bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir; "Öğretmen kılavuz kitabı olursa her öğretmen planlı olarak aynı şeyleri öğretir. Eğitimde eşitlik olur ve daha verimli oluruz" (YAK.2./E/B). "Kılavuz kitap kesinlikle olmalı ve müzik dersinin bir ders mi yoksa etkinlik mi olduğuna karar verilmeli, ayrıca EBA'da ortaöğretim müzik konularına ve müziksel etkinliklere yer verilmelidir" (YAK.4./E/A). "Öğretmen konuyu kendi kaynaklarından araştırmak zorunda kalıyor, bizim kaynaklarımız hep üniversite düzeyinde ve konuları basite indirgemek için çaba sarf ediyoruz. Kitap olsa en azından nereden başlayacağımızı biliriz" (YAK.5./K/A). "Yeni bir program oluşturulması, müzik dersinde öğrenci ve öğretmen kitaplarının olması şart. Çünkü kırtasiyede bile müzikle ilgili kaynak yok" (YAK.8./K/D). "Ders planı var ama öğretmen kılavuz kitabı olmadan ders plansız geçiyor. Bizim çok fazla uğraşmamız gerekiyor. Bu durum öğrenciye yansıyor ve öğrencide de hedefsizlik oluşuyor" (PAL.9./E/C). "Öğrenciyi oyalayacak ve dersi dolduracak yeterli kaynağı bulmak bize düşüyor. Bu da bizler için zorluk yaratıyor" (AZ.1./K/A).

Bir katılımcı ise kılavuz kitabın çok gerekli olmadığını şöyle ifade etmiştir; "Kılavuz kitap çok fazla gerekli değil, elimdeki kaynaklardan yararlanıyorum" (AZ.3./E/C).

2. Öğrencilerin aktif olarak derse katılmasında programın rolü (Süreç Boyutu)

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine "Programın öğrencilerin aktif olarak derse katılmasını sağlayıp sağlamadığı konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; katılımcıların on dördü programın bu konuda da başarısız olduğunu, konuların teorikten ibaret olduğunu ve öğrencilerin dikkatini çekmediğini, öğrencilerin bazı konuları gereksiz bulduğunu ve öğrenci katılımının öğretmene bağlı bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir; "Müzik dersini zaten gereksiz gören öğrenciler için, bu konular çok sıkıcı oluyor, dersi tamamen öğretmenin doldurması gerekiyor" (YAK.4./E/A). "Aktif olarak katılmaları için ben çaba gösteriyorum" (YAK.8./K/D). "Konular hiç ilgilerini çekmiyor fakat biz dersi çekici hale getirmeye çalışıyoruz çünkü dersimiz seçmeli" (PAL.2./K/E). "Programda çok fazla teorik konu var ve öğrencilerim bu konuları öğrenmenin gereksiz olduğunu düşünüp dersi dinlemiyorlar bile" (AZ.2./K/C).

Araştırmada yer alan sekiz katılımcı ise, programın içeriğinin öğrencilerin derse aktif katılımını sağladığı görüşüne kısmen katılmış bunun yanında uygulamada birçok sıkıntı yaşadıklarını söylemişlerdir. Buna yönelik olarak bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir; "Çok fazla ilgilerini çekmediğinden biz aktif olmaya çalışıyoruz. Program bu konuda da çok başarılı değil" (YAK.1./K/B). "Teorik bilgileri soru cevap yöntemiyle anlatarak ve akıllı tahtayı kullanarak öğrenciyi aktif hale getiriyorum" (PAL.3./E/D). "Kısmen sağlıyor ama derse öğrenciyi katmak öğretmene düşüyor" (PAL.8./K/B). "Hepsi için söyleyemem ama müziğe ilgisi olanlar derse katılıyor" (AZ.1./K/A).

Ortaöğretimde görev yapan müzik öğretmenlerinin, değerlendirme (CIPP-ürün) boyutu açısından ortaöğretim müzik dersi öğretim programına ilişkin görüşleri nelerdir?

Görüşmelerden elde edilen bulgulara dayanarak 3 tema altında toplanmıştır. Bu temalar;

1. Programın müzik eğitimine yönelik ihtiyaçlara cevap vermesi,

2. Program sonunda öğrencilerin müzik dersine yönelik kazanımları,
 3. Programın öğrencilerin müzik becerilerini geliştirmedeki katkısı olarak belirlenmiştir.
- 1. Programın müzik eğitimine yönelik ihtiyaçlara cevap vermesi (Ürün Boyutu)**

Katılımcılara "Programın müzik eğitimi ile ilgili ihtiyaçlara cevap vermesi ya da fazla gelmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; on yedi müzik öğretmeni, ihtiyaçlardan fazlasını veren çok kapsamlı bir program olduğunu, gerekli olan ihtiyaçlara aslında cevap vermediğini, teorikte fazla, pratikte eksik bir program olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca programda ilgi çekici konuların bulunmadığını, programın öğrenciye dersi sevdirmede ve bu yüzden tam anlamıyla kullanılmadığını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir; "Uygulama yönelik bir program olmadığımız düşünüyorum. Sadece hazırlanıp uygulansın diye düşünülmüş. Fakat her ilden bir pilot okul seçilip uygulama yapılmamış bence" (YAK.4./E/A). "Bu program ile müzik eğitiminde kademeli ilerleme durumu karşılanmıyor. Amaç müziği tanıtip sevdirmek ama bu programla olmuyor" (YAK.9./E/D). "Konular ortaöğretim müzik dersi konuları değil, bunlar güzel sanatlar lisesi son sınıf ve üniversite konuları. Bu yüzden bizim ihtiyaçlarımızdan farklı" (AZ.2./K/C). "İhtiyaçlara cevap vermiyor, çelişkili bir program. Majör-minör tonlar konusu var biz notayı zor öğretiyoruz" (PAL.5./K/D). "Okulumuzda müzik dersi zorunlu seçmeli ve tüm sınıflara 1 er saat müzik dersi var. Sınıfların genelinde çoğunluğun müziğe ilgisi yok. Program her çocuğun müziğe ilgisi olduğunu farz ederek hazırlanmış. Oysa çocuğun müzik eğitimi alma gibi bir ihtiyacı yok. İlköğretimden oyun şeklindeki eğitime alışmışlar. Bu yüzden program fazla geliyor" (YAK.2./E/B).

Bir katılımcı ise programın ihtiyaçlara cevap verdiğini çünkü okullarındaki öğrenci seviyesinin yüksek olduğunu şu şekilde belirtmiştir; "Fazlasıyla veriyor. Öğrencimin seviyesi iyi bu yüzden neyi anlatsan alıyorlar" (YAK.3./K/E).

Diğer dört katılımcı ise programın ihtiyaçlara kısmen cevap verdiğini belirtmiştir. Bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir; "İhtiyaçlara kısmen cevap veriyor fakat dört dörtlük bir program değil" (AZ.3./E/C). "Hem cevap vermiyor hem gereksiz bilgiler veriliyor. Örneğin kadanslar" (PAL.8./K/B). "İhtiyaçlarımızı karşılıyor fakat bizim öğrenciler daha çok pratik yaparak yani flüt çalarak dersi işlemek istiyor. Program pratik konularda yetersiz" (YAK.1./K/B).

2. Program sonunda öğrencilerin müzik dersine yönelik kazanımları (Ürün Boyutu)

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine "Program ile öğrenciler müzik dersinde hangi tür kazanımlarda başarılı olup hangilerinde yetersiz kalıyorlar? Bu konuya yönelik düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; öğretmenlerin hepsi öğrencilerin genel anlamda söyleme, dinleme ve çalmada iyi sayıldıklarını fakat müzik kültüründe ve müziksel algı gibi bilgi konularında başarısız olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda bazı müzik öğretmenlerinin görüşleri şunlardır; "Dinleme ve söylemede iyiler, diğerlerinde zayıflar" (AZ.1./K/A). "Dinleme, söyleme, çalmada iyiler. Diğer konularda isteksiz ve başarısızlar" (PAL.2./K/E.). "Söyleme ve dinlemede iyiler fakat müziğin matematiksel kısmı olan; kadans, ton bulma, ölçü tamamlamada yetersizler" (YAK.2./E/B). "Çalma ve söylemede yüzde 90 başarılılar. Müzik tarihi konularında başarısızlar" (AZ.3./E/C).

3. Programın öğrencilerin müzik becerilerini geliştirmedeki katkısı (Ürün Boyutu)

Araştırmada yer alan müzik öğretmenlerine "Program öğrencilerin müzik becerilerini geliştirmede ne kadar verimlidir, bu konuya yönelik düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltildiğinde; katılımcıların dokuzu, öğrencilerin müzik becerilerini geliştirmede yönünde görüşlerde bulunmuştur. Bu konuda programdan ziyade öğretmenin etkili olduğunu, sınıfların kalabalık olduğunu, ders saatinin az olduğunu ve öğrencilerin derse ilgisiz olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca programın teorik konulara daha fazla yer verdiğinden öğrencinin becerisini ortaya koyamadığını da vurgulamışlardır. Buna yönelik katılımcılardan bazıları şu ifadelerde bulunmuştur; "Ders saatinin az olması ve sınıfların kalabalık olmasından ilgilenemediğimiz için geliştirmiyor" (YAK.4./E/A). "Program bu konuda etkili değil, biz okulda müzik kursları açıp öğrencilerin becerilerini geliştirmeye çalışıyoruz. Bu şekilde sosyalleşiyorlar" (YAK.9./E/D).

Programın öğrenci becerisini kısmen geliştirdiğini savunan on müzik öğretmeninden bazıları görüşlerini şöyle dile getirmiştir; "Yetenekli öğrencileri ortaya çıkarmada etkili fakat ders saati artsa öğrenciyi daha iyi tanırız" (YAK.2./E/B). "Öğretmen, iyi bir şekilde programlı eğitim yaparsa, müzik becerilerini yetenekleri doğrultusunda geliştiriyor" (PAL.5./K/D).

Diğer üç müzik öğretmeni ise programın öğrenci becerisini geliştirdiğini savunmuş ve bazıları şu şekilde ifadelerde bulunmuşlardır; "Müzik algısını ve hayata bakışını yönlendirip becerilerini geliştiriyor. Çocuk kendinin, kültürünün ve yeteneklerinin farkında oluyor" (AZ.2./K/C). "Kesinlikle geliştiriyor çünkü benim öğrencilerim istekli ve yetenekli ayrıca müzik dersini seviyorlar" (PAL.6./K/D).

9. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda müzik öğretmenleri tarafından, "müziğin temel ilkelerini ve kavramlarını kazandırmak" açısından programda yer alan kazanımların yetersiz olduğu belirtilmiştir. Bunun sebepleri müzik öğretmenlerinin programı çok detaylı bulmaları, programın uygulamadan çok teorik bilgiye dayanması, programda çok ağır konuların olması ve temel konulara yeterince yer verilmemesidir. Cesur'un

(2012), araştırmasının sonucunda da, müzik dersi öğretim programının içeriğinin fazla kuramsal ve öğrencilerin bilgi düzeyinin üzerinde olduğu, müfredattaki konuların anlatılması halinde öğrencilerin müzik dersinden uzaklaştığı ve dersi seçen öğrenci sayısının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (s. 95). Yapılan bu çalışma, araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine göre, “programda yer alan müziksel bilgilerin öğrencilerin seviyesine” uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun nedenleri; konuların çok üst düzey bilgilere dayanması, öğrencinin ilköğretimden yetersiz gelmesi, okulun fiziki şartları ve öğrenci profilinin bu kazanımlar için uygun olmaması şeklindedir. Bu durum Aksu’nun (2007) çalışmasından elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Aksu’ya (2007) göre, 2006 müzik dersi öğretim programında yer alan, tamamen nota bilgisi ve solfej okuyabilme becerisine bağlı olan birçok kazanım, ilköğretim öğrencilerinin seviyelerinin üzerindedir. Elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin solfej yapabilmek bir yana, nota isimlerini bile öğrenemediği sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerine göre, “programda yer alan ders konularına ayrılan sürenin” yetersiz olduğu görülmektedir. Sınıfların kalabalık oluşu, ağır teorik konuların bulunması ve uygulamalı bir ders olması bu durumun sebepleridir. Ortaöğretim müzik dersi öğretim programında, bu programın ortaöğretim 9-10-11-12. sınıflarda haftada 2’şer saat uygulanmak üzere hazırlandığı özellikle vurgulanmıştır (OÖMP, 2009: 45). Buna rağmen müzik dersi ortaöğretim kurumlarının çoğunda hala bir saat olarak programa koyulmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin çoğunluğu, “programda yer alan materyallerin” öğrenme üzerinde çok fazla etki etmediğini belirtmiş ve dolayısıyla materyallerin etkisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebepleri ise; programdaki kazanımların çoğu zaman anlatılmadan geçilmesi, öğrencilerin ödevlendirmeleri yapmaması ve etkili materyallerin olmamasıdır. Programdaki kazanımların çoğu kuramsal bilgiye dayandığından, müzik öğretmenleri öğrenciyi sıkıp dersten soğutmamak adına bu konuları atlamakta ve bunun yerine çalgı çalmına, şarkı öğretimine, müzik dinlemeye, türkü hikâyesi canlandırmaya yönelik aktiviteler yaparak dersin daha verimli geçmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Öğrenci ders kitabı olmadan kazanımların etkili bir şekilde öğretilmediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin kitap olmadığı için dersin önemini kavratamadıkları, öğrencinin derse motive olup takip edemediği, tahtaya yazmanın çok zaman aldığı, teorik bilgilerin soyut kaldığı ve öğretmenlerin öğretmen merkezli ders yapmak zorunda kaldığı sonuçlarına varılmıştır. Fatih projesiyle okullara akıllı tahta ve bilişim destekli eğitim imkânı sağlanmıştır. Akıllı tahtanın olması, ders kitabı bulunmayan müzik dersi için müzik öğretmenlerini umutlandırmıştır. Fakat Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’nda da müzik dersiyle alakalı gerekli içerik ve alıştırma bulunmadığından, müzik derslerinde bilişim destekli müzik eğitimi yeterince yapılamamaktadır. Şen (2011) çalışmasında; müzik öğretiminde teknoloji destekli materyallerin kullanılmasının, öğrencilerin derse karşı ilgi ve isteklerini artırdığını, müzik öğretiminde yer alan kuramsal bilgilerin öğretimini kolaylaştırdığını ve öğretmenin zamanı etkili ve verimli kullanmasını sağladığını belirtmektedir. Bu veriler araştırmayı destekler niteliktedir.

Araştırma sonucunda; uygulanmakta olan programın öğrencilerin aktif olarak derse katılımını sağlama konusunda başarısız olduğu sonucuna varılmıştır. Konuların kuramsal bilgilerden ibaret olduğu ve öğrencilerin dikkatini çekmediği, öğrencilerin bazı konuları gereksiz bulduğu ayrıca öğrenci katılımının öğretmene bağlı bir durum olduğu belirlenmiştir. Kırıcıoğlu’nun (2011) yaptığı çalışmada, çoğu öğretmen tarafından kazanımların öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak nitelikte olmadığı görüşü ortaya konmuştur. Araştırma sonucunun, bu çalışma ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Araştırma sonucunda; programın müzik eğitime yönelik ihtiyaçlara cevap vermediği görülmüştür. İhtiyaçlardan fazlasını veren çok kapsamlı bir program olduğu, gerekli olan ihtiyaçlara aslında cevap vermediği, teorikte fazla pratikte eksik bir program olduğu, ilgi çekici konuların içerisinde bulunmadığı, öğrenciye müzik dersini sevdirmede ve bu yüzden tam anlamıyla kullanılmadığı belirlenmiştir.

Topalak ve Yazıcı (2014) tarafından yapılan “Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmada; “öğretim programının uygulanabilirlik yönünden yetersiz görüldüğü ve öğretmenlerin büyük bir kısmının da öğretim programını uygulayamadıkları” sonuçlarına ulaşılmıştır (s. 129).

Yönetken’e (1952) göre; “sadece teorik bilgiler verilerek çocuklarda müziğe karşı nefret duygusu uyandırılmamalıdır. Bunun aksine, müzik dersi çocuklar için bir zevk eğitimi olmalıdır. Bunun sonucunda, öğrencilerin konuları algılamada zorlandığı ve öğretmenlerin sağlıklı bir şekilde ders işleyemedikleri söylenebilir” (Ed. Say, 1996: 71). Araştırma sonucu bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Aynı zamanda; İlköğretim ikinci kademedeki öğrenciler, ortaöğretim (lise) yerleştirme sınavına (SBS) yönelik çalıştığı için müzik dersleri çoğu kez bu çalışmalar için feda edilmektedir. İlköğretimden yeterli müzik eğitimi almadan gelen öğrenci ortaöğretimde de üniversite sınavına (YGS-LYS) yönelik çalışmakta ve sınavda müzik dersi ile

ilgili hiç soru bulunmadığından müzik dersinin işine yaramadığını düşünmektedir. Bu yüzden 12. sınıfa gelen öğrenciye müzik dersini dinletmek imkânsız hale gelmektedir.

Müzik dersine yönelik belirtilen sorunların, aksaklıkların giderilebilmesi veya azaltılabilmesi düşüncesi ile birkaç öneri sıralanabilir.

Programdaki kuramsal bilgilerin yer aldığı kazanımlar azaltılıp bunların yerine öğrencinin daha çok aktif olabileceği pratiğe dönük kazanımlara yer verilebilir. Programda yer alan kazanımlara daha verimli ulaşılabilmesi açısından; programdaki öğrenme alanlarını destekleyen görsel ve işitsel materyaller derlenerek, öğrenci ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı yayınlanıp, diğer ders kitapları gibi ortaöğretim kurumlarına dağıtılabilir. Ortaöğretim müzik dersi öğretim programındaki kazanımlar dikkate alınarak, Eğitim Bilişim Ağı'na (EBA), gerekli içerik ve alıştırma koyulup bilişim destekli eğitimden müzik dersinde de verimli bir şekilde yararlanılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, müzik öğretmenlerine gerekli derslik ve dersle ilgi donanımları sağlama konusunda daha çok destek verebilir. Müzik dersi öğrencinin sosyal gelişimine ve benlik gelişimine katkı sağlayan, kendini ifade etmesine imkân veren bir ders olduğundan, seçmeli ders statüsünden kaldırılıp, zorunlu derslerin arasında yer alması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K. Ü. (1996). "İşbirlikli ve Geleneksel Sınıflardaki Öğrenme Stratejileri ve Edim". 8. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, s. 125-136.
- AKÖZBEK, A. (2008). *Lise 1. Sınıf Matematik Öğretim Programının CIPP Değerlendirme Modeli ile Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- AKSU, C. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf Müzik Programının Hedeflerine Ulaşma Düzeyinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S. ve ÇİVİ, C. (1999). *Genel Öğretim Metotları- Öğretimde Planlama Uygulama*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2008). "Bilimsel Araştırma Yöntemleri". Ankara: Pegem Akademi.
- CANBAY, A. (2007). "İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı "Müzikte Örgü, Doku, Biçim, Tür" Ünitesi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- CESUR, D. (2012). *Ortaöğretim Müzik Dersinin İşlevselliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- ÇEVİK, S. (1989). "Ülkemizde Müzik Öğretimine Genel Bir Bakış". *Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu Yayınları, s. 103-107.
- DALCROZE, E. J. (1931). *Rhythm Music and Education*, Translated from the French by Harold F. Rubinstein, Third Impression, New York: The Knickerbocker Press.
- DEMİREL, M. (2010). "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 35, Sayı:156.
- DEMİREL, Ö. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ERDEN, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*, 3. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- GÜRGEN, E. T. (2009). "Farklı Müzik Eğitimi Yöntemlerinin Öğrencilerin Müziksel Becerileri Üzerindeki Etkileri ". 8. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, Türkiye'de Müzik Eğitiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri, Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi. 23-25 Eylül 2009, s: 352-360.
- KARŞAL, E. (2005). "Okul Öncesi Dönemde Müziğin Çocuğun Bilişsel Gelişimine Etkisi". *Orkestra Dergisi*, Sayı: 361, s. 36.
- KILIÇ, I. (2008). "Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Öğretim Yöntem Bilgilerinin Araştırılması", *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 26, s. 107-119.
- KIRCIOĞLU, H. T. (2011). *İlköğretim İkinci Kademe Müzik Dersi Öğretim Programının Kazanımlar Boyutunun Müzik Öğretmeni Görüşlerine Göre Değerlendirilme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- KOCA, Ş. (2010). "Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi". *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 29, s. 29-63.
- KOÇAK, G. H. (2006). *Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Eğitim Programlarının Sorunları*, Çukurova Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- KOZİKOĞLU, İ. ve SENEMOĞLU, N. (2015). "Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İçerik Analizi (2009-2014)", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 40, Sayı:182, DOI: 10.15390/EB.2015.4784.
- KÖROĞLU, G. N. (2013). *İlköğretim İkinci Kademe Görev Yapan Müzik Dersi Öğretmenlerinin 2006 Müzik Dersi Öğretim Programı ile İlgili Görüşleri ve Karşılaştıkları Sorunlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- KÖROĞLU, G. N. (2014). "İlköğretim İkinci Kademe Müzik Öğretmenlerinin 2006 Müzik Dersi Öğretim Programına Yönelik Görüşleri", *Sanat Eğitimi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, DOI:10.7816/sed-02-01-07.
- KURT, A. ve ERDOĞAN, M. (2015). "Program Değerlendirme Araştırmalarının İçerik Analizi ve Eğilimleri 2004-2013 Yılları Arası", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 40, Sayı:178, DOI: 10.15390/EB.2015.4167.
- OÖMP, (2009). "Müzik Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı", Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, (<http://tkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=88>), (12.04.2015).
- ÖZ, B. (2007). *İlköğretim Fen Bilgisi Dersi ve 2005 İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- REİMER, B. (1970) *A Philosophy of Music Education*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.
- SAY, A. (1996). *Müzik Öğretimi*. (Ed. Ahmet Say), Halil Bedii Yönetken "Müzik Dersinde Müzik Yapılmalıdır", Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- SAY, A. (2005). *Müzik Sözlüğü*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- ŞEN, Ü. S. (2011). *Müzik Öğretiminde Bilgisayar Destekli Programlı Öğretim Yönteminin Etkiliği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TAN, Ş. (2006). *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- TOPALAK, Ş. İ. ve YAZICI. T. (2014). "Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi", *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3.
- UÇAN, A. (1989). "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Altmış Yılında Müzik Eğitimi", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, Ankara.
- UÇAN, A. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- UÇAN, A., YILDIZ, G., BAYRAKTAR, E. (1999). "İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı", *Modül 9: İlköğretimde Müzik Öğretimi*, Burdur.
- VARIŞ, F. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme Teoriler-Teknikler*, 7.Baskı, Ankara: Alkım Kitap Yayıncılık.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.